

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана соціологічного
факультету

В'ячеслав НІКУЛІН

28 червня 2024 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СОЦІОЛОГІЯ”**

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський рівень вищої освіти)
галузь знань 03 - гуманітарні науки
спеціальність 033 -Філософія 034 - Культурологія
освітня програма філософія, культурологія, візуальне мистецтво і менеджмент культурних проєктів
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет філософський

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Борисов Роман Ігорович – доктор соціологічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 22 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Філософія»

Гарант освітньої програми «Філософія» _____ Наталія ПОПОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Культурологія»

Гарант освітньої програми «Культурологія» _____ Ігор БІЛЕЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Візуальне мистецтво і менеджмент культурних проєктів»

Гарант освітньої програми «Візуальне мистецтво і менеджмент культурних проєктів»

_____ Дмитрій ПЕТРЕНКО

Програму погоджено з науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол № 10 від 19 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Соціологія» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальностей 033 – Філософія, 034 – Культурологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є розкриття змісту предмету соціології, її структури, сутності суспільства, аналіз його основних сфер і соціальної структури, показ специфіки соціальних явищ, процесів та інститутів.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, історія, політологія, психологія, культурологія, антропологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових розділів:

1. Загальна теорія, історія та методологія соціології.
2. Соціальні інститути, сфери життєдіяльності, феномени.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення дисципліни «Соціологія»: надати базові знання, що необхідні при вивченні суспільства; розкрити специфіку соціологічних методів та способів дослідження суспільства та його складових; навчити студентів розуміти та користуватися категоріальним апаратом соціології; навчити студентів самостійно аналізувати соціальні проблеми, тенденції розвитку суспільства.

1.3. Кількість кредитів: 4

1.4. Загальна кількість годин: денна форма – 120; заочна форма – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1, 2
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
немає	немає
Самостійна робота	
72 год.	106 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
немає	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Стандарту вищої освіти спеціальності 033 «Філософія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України 04.03.2020 року № 370, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результати навчання:

ПРН06. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.

ПРН13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН14. Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері професійної діяльності або навчання.

ПРН16. Вміти застосовувати загально-гуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.

ПРН17. Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.

ПРН19. Мати навички підготовки навчально-методичного забезпечення учбового процесу, проведення лекційних та семінарських занять з філософських дисциплін, організації самостійної роботи студентів.

ПРН21. Бути спроможним до критичної оцінки і прогнозування суспільно-політичних і культурних подій і явищ на підставі належного обсягу соціально-гуманітарних і професійно-філософських знань, надання консультативних послуг державним установам та громадським організаціям.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту вищої освіти за спеціальністю 034 «Культурологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (затверджено наказом МОН України № 803 від 16.06.2020), здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК7. Здатність працювати автономно.

ЗК9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК6. Здатність аналізувати культурну політику в інституціях різних рівнів.

Програмні результати навчання:

ПРН6. Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.

ПРН14. Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефхівцями.

ПРН19. Формувати повагу до української національної культурної традиції.

Студенти повинні:

знати:

- концептуальний апарат сучасної соціології;
- загальні принципи соціологічного аналізу соціальних груп, спільнот, суспільства в цілому;
- відмінності макро- та мікросоціологічних підходів до аналізу соціальних явищ;
- функції основних соціальних інститутів суспільства;
- основні методи та етапи соціологічного дослідження.

вміти:

- аналізувати та оцінювати соціальні явища і процеси за допомогою категорій, понять соціології;
- давати характеристику соціальних інститутів сучасного суспільства;
- аналізувати, критично оцінювати соціологічну інформацію, зокрема в медіа;

мати навички:

- інтерпретації взаємозв'язку соціологічних понять та концепцій з результатами та висновками соціологічних досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІОЛОГІЇ

Тема 1. Соціологія як наука про суспільство. Специфіка соціологічного знання.

Соціологія як систематичне вивчення людського суспільства. Природничі, соціальні та гуманітарні науки. Соціологія у системі соціальних та гуманітарних наук.

Об'єкт, предмет, структура соціології. Функції соціології. Рівні соціологічної системи знань: загальні соціологічні теорії, спеціальні соціологічні теорії. Соціологія та філософія. Соціологія культури та культурологія. Соціологія громадської думки. Емпіричні соціологічні дослідження.

Тема 2. Суспільство і суспільні зміни.

Протоісторія соціології. Етапи розвитку соціології як самостійної науки. Позитивістська соціологія. Позитивізм О. Конта. Чинники суспільних змін: погляд різних соціологічних традицій. Зв'язок між суспільством та технологіями за Г. Ленські. Марксистське розуміння суспільства та чинників його змін. Погляд М. Вебера на чинники розвитку суспільства. Солідарність як «соціальний клей» за Е. Дюркгеймом. Типи соціальних змін: вплив економіки, політики, культури.

Тема 3. Соціалізація. Соціальний контроль.

Соціалізація і суспільство. Багаторівневість соціалізації. Поняття дисциплінарного суспільства. Складові соціалізації: інтерналізація, об'єктивація, екстерналізація. Вплив культури на особистість: біхевіоризм, психоаналіз, символічний інтеракціонізм. Різновиди соціалізації. Результати соціалізації. Слабкі ланки соціалізації. Різновиди санкцій. Поняття маргінальності. Структура диспозиції особистості.

Тема 4. Соціальна дія і поведінка.

Соціальна дія як атом суспільства. Поведінка, дія, соціальна дія, взаємодія. Теорія обміну: основні закони поведінки. Поняття соціальної дії. Сенси та сенси дії. Символічні аспекти соціальної дії. Конвенційність. Поняття раціональності. Типологія соціальних дій (М. Вебер, Ю. Габермас). Соціальні дії та культура. Механізм соціальної дії за Т. Парсонсом. Принципи регулювання соціальних взаємодій.

Тема 5. Соціальні інститути

Концептуалізація поняття «соціальний інститут» та його сутнісні риси. Виникнення та становлення соціальних інститутів. Інституціоналізм та неоінституціоналізм як аналітичні підходи.

Поняття інституціоналізації. Основні умови інституціоналізації: поява об'єктивної потреби, наявність особливого культурного середовища, наявність необхідних ресурсів.

Типологія соціальних інститутів. Види соціальних інститутів: економічні, політичні, культурні, виховні, соціальні. Формальні та неформальні соціальні інститути та їх характерні риси. Функції соціальних інститутів: регулятивна функція, функція відтворення суспільних відносин, інтегративна функція, комунікативна функція. Явні та латентні функції соціальних інститутів. Поняття дисфункції та її основні прояви. Дисфункціональність соціальних інститутів в сучасному українському суспільстві.

Тема 6. Соціальні групи

Комунітарний погляд на суспільство. Різновиди груп: популяція, статистична група, соціальна категорія, соціологічна категорія. Зв'язок усередині групи. Поняття та складові морального зв'язку. Типи зв'язків у соціальній групі. Поняття соціальної організації. Основні риси соціальної організації. Формальні та неформальні соціальні організації. Синтетична топологія соціальних груп: первинні, вторинні, референтні, інклюзивні, ексклюзивні, групи тиску, групи інтересів, квазігрупи.. Механізм іншування.

Тема 7. Соціальні нерівності і стратифікація

Соціальна структура та соціальна стратифікація

Визначення соціальної структури і соціальної стратифікації. Соціальна група як елемент соціальної структури. Суспільство як комбінація стратифікаційних систем. Сутність та характеристики соціальної стратифікації. Визначення стратифікаційної системи. Одномірні та багатомірні моделі стратифікації.

Критерії стратифікації: соціальні, економічні, політичні, професійні.

Тема 8. Новітні теорії сучасності

Основні характеристики сучасності: капіталістична економіка, формальна раціональність, органічна солідарність, інтелектуалізація соціального життя, розчинення у натовпі. Елементи досвіду сучасності. Соціальні зміни кінця XX – початку XXI століття. Хронотипології суспільств: традиція-модерн-постмодерн, аграрне-індустріальне-постіндустріальне (інформаційне). Особливості модерну та постмодерну. Основні поняття постмодерної соціології. Теорії інформаційного суспільства: постфордизм, інформаційний капіталізм, мережеве суспільство. Глобалізація.

Тема 9. Соціологія міста

Міські революції. Особливості традиційного міста. Промислові міста. Урбанізація та її результати. Ф. Тьонніс про типи соціального зв'язку. Типи солідарності за Е. Дюркгеймом. Чиказька школа дослідження міста. Міські спільноти. Теорія «права на місто» А. Лефевра. Концепція міський спільнот Д. Харві. Напрямки трансформації міських спільнот. Сила слабких зв'язків. Мережі довіри.

Тема 10. Цифрове суспільство

Поява нової соціальної екосистеми. Можливості технологій для організації протестів, прискорення гонки озброєнь, створення суспільства паноптикона. Особливості поширення інформації в мережі. Соціальні меншини та поширення hate speech у мережі. Особливості поширення конспірологічних теорій. Цифрова інклюзія та ексклюзія. Моделі радикалізації та поляризації у соціальних мережах. Поляризація і демократія.

Тема 11. Соціологічні дослідження

Поняття соціологічного дослідження. Місце і роль соціологічного дослідження в пізнанні механізмів дії соціальних законів.

Основні етапи і процедури соціологічного дослідження. Програма як виклад і обґрунтування його методологічних, методичних й процедурних основ. Головні елементи програми соціологічного дослідження.

Основні методи збору соціологічної інформації: опитування, аналіз документів, спостереження, експеримент, тестування.

Кількісна та якісна методологія дослідження та особливості використання зазначених методів.

Поняття громадської думки. Структура, зміст і типологія громадської думки. Громадська думка як соціальний інститут. Соціологічне тлумачення словосполучень «громадськість» і «думка». Зв'язок громадської думки з іншими формами масової свідомості – настроєм, установкою, знаннями тощо. Форми прояву громадської думки. Поняття про структуру громадської думки. Об'єктивні та суб'єктивні чинники як детермінанти структуризації громадської думки.

Соціологічні методи дослідження громадської думки. Класифікація загальнонаукових і спеціальних методів соціологічного дослідження. Теоретичні та емпіричні, загальні та конкретні, кількісні та якісні методи наукового дослідження громадської думки. Основні переваги, обмеження та особливості застосування соціологічних методів дослідження громадської думки.

Презентація результатів дослідження громадської думки в медіа. Стандарти.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	зокрема					усього	зокрема				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство. Специфіка соціологічного знання	8	4	-	-	-	4	5	1	-	-	-	4
Тема 2. Суспільство і суспільні зміни	12	4	2	-	-	6	9	1	2	-	-	6
Тема 3. Соціалізація. Соціальний контроль	8	2	2			6	11	-	-	-	-	11
Тема 4. Соціальна дія і поведінка	12	4	2	-	-	6	14	1	2	-	-	11
Тема 5. Соціальні інститути	15	4	2			9	22	2				20
Тема 6. Соціальні групи	10	2	2	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 7. Соціальні нерівності і стратифікація	10	2	2			6	10	-	-	-	-	10
Тема 8. Новітні теорії сучасності	13	2	2	-	-	9	11	1	-	-	-	10
Тема 9. Соціологія міста	10	2	2	-	-	6	14	1	2	-	-	11
Тема 10. Цифрове суспільство	12	4		-	-	8	10	1	-	-	-	9
Тема 11. Соціологічні дослідження	10	2	2	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Усього годин	120	32	16	-	-	72	120	8	6	-	-	106

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Суспільство і суспільні зміни	2	2
2	Соціалізація. Соціальний контроль	2	2
3	Соціальна дія і поведінка	2	
4	Соціальні інститути	2	
5	Соціальні групи	2	
6	Соціальні нерівності і стратифікація	2	
7	Новітні теорії сучасності	2	2
8	Соціологічні дослідження	2	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	К-ть годин (денна форма)	К-ть годин (заочна форма)
1	Робота з літературою згідно програми	40	60
2	Підготовка реферату (за бажанням)	15	15
3	Визначити та обґрунтувати можливі предмети для аналізу студентської академічної групи (соціальної групи) з боку соціології, політології, економічної теорії, історії, антропології	2	5
4	Визначити та обґрунтувати можливі напрями та ефективні механізми реформування інституту освіти в Україні, зокрема предмети для аналізу інституту освіти представниками основних соціологічних парадигм	6	5
5	Провести порівняльний аналіз концептів «інформаційна безпека» та «медіа безпека», зокрема щодо особистості та суспільства; запропонувати механізми посилення даних складових національної безпеки в Україні	4	14
6	Наведіть 3 приклади некоректної (маніпулятивної, з порушенням стандартів) презентації медіа даних соціологічних досліджень	5	7
<i>Усього годин</i>		72	106

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство. Специфіка соціологічного знання	Вступна онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу
Тема 2. Суспільство і суспільні зміни	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу

Тема 3. Соціалізація. Соціальний контроль	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 4. Соціальна дія і поведінка	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 5. Соціальні інститути	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 6. Соціальні групи	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 7. Соціальні нерівності і стратифікація	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 8. Новітні теорії сучасності	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 9. Соціологія міста	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 10. Цифрове суспільство	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Тема 11. Соціологічні дослідження	Інформаційна (тематична) онлайн-діяльність	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● пошук відповідей на питання	● Запитання; ● обговорення навчального матеріалу	
Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Тема 2. Суспільство і суспільні зміни	Онлайн-діяльність	Опитування	Завдання, що виконуються під час семінарських занять	● Усна відповідь; виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача

Тема 4. Соціальна дія і поведінка	Онлайн-діяльність		<ul style="list-style-type: none"> ● Пошук відповідей на питання; ● різноманітні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Усна відповідь; ● виконання практичного завдання ● письмова робота 	Розроблення нотаток до лекцій	консультації; оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 5. Соціальні інститути	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 6. Соціальні групи	Онлайн-діяльність		<ul style="list-style-type: none"> ● Пошук відповідей на питання; ● різноманітні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація) 	<ul style="list-style-type: none"> ● Усна відповідь; ● виконання практичного завдання ● письмова робота 	Розроблення нотаток до лекцій	консультації; оцінювання викладачем результатів групової співпраці
Тема 7. Соціальні нерівності і стратифікація	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 8. Новітні теорії сучасності	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача
Тема 11. Соціологічні дослідження	Онлайн-діяльність		Завдання, що виконуються під час семінарських занять	виконання практичного завдання	Діалог, групове обговорення	консультації; коментарі під час заняття від викладача

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, бесіди, дискусії, діалог, групове обговорення; короткі усні відповіді на питання, групові консультації; коментарі під час заняття від викладача, робота з навчальною та науковою літературою.

8. Методи контролю

Робота на семінарських заняттях, залікова робота. *Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.*

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											залікова робота	Сума			
Розділ 1						Розділ 2					Контрольна робота, передбачен а навчальним планом	Індиві- дуальн е завдан- ня	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		-	-	-	-
5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	-		60	40	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

Критерії оцінювання навчальної діяльності

Виступ у дискусії на семінарі – це усний виступ з одного з питань відповідного заняття. Виступ у дискусії має продемонструвати знання матеріалів лекції, літератури, зокрема рекомендованої, та точку зору студента/студентки з дискусійного питання й аргументацію щодо неї. Максимальна кількість балів: – 4.

Критерії оцінювання: знання матеріалу теми (поняття, концепції, приклади), грамотність, самостійність, аргументованість.

Усна доповідь готується самостійно на основі прочитання джерел(а), зокрема зі списку рекомендованої літератури. Тема доповіді обирається самостійно. Доповідь має розширювати певні питання лекції за допомогою ідей та положень конкретного джерела. Максимальна кількість балів – 5. Тривалість доповіді – до 10 хв.; бажано, аби доповідь виголошувалася авторкою/автором своїми словами, а не прочитувалася з аркушу. Доповідь може супроводжуватися візуальними або відеоматеріалами.

Критерії оцінювання: відповідність завданню, знання матеріалу джерела, самостійність, аргументованість, оригінальність.

Письмовий залік складається з теоретичних питань нормативного або проблемного характеру. Максимальна оцінка – 40 балів.

Критерії оцінювання: самостійність – 8 балів; використання концептів та положень програми дисципліни – 8 балів; повнота відповіді – 8 балів; аргументованість – 8 балів; грамотність, логічність, структурованість – 8 балів.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Bruggeman J. A Sociology of Humankind: How We Are Formed by Culture, Cooperation, and Conflict (Routledge Advances in Sociology). Routledge, 2024. 228 p.
2. Гіденс Е. Соціологія. Київ : Основи, 1999. 726 с.
3. Мусієздов О. О. Історія української соціології : навчально-методичний посібник до курсу «Історія класичної соціології». Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2018. 88 с.
4. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження : курс лекцій / 2-е видання, доповнене. Київ : Інститут соціології НАН України, 2007. 320 с.
5. Сокур'янська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 156 с.
6. Соціологія : навч. посібн. / за ред. С. О. Макеєва. 2-ге вид, виправ. і доповн. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.
7. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій. 4-те вид., перероб. і доп. Львів : Кальварія, 2009. 540 с.
8. Якуба О. О. Соціологія : навч. посіб. Харків : Константа, 1996. 192 с.

Допоміжна література

1. Брейс А. Анкетування: Розробка опитувальних листів, їх роль і значення при проведенні ринкових досліджень. Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
2. Війни інформаційної епохи : міждисциплінарний дискурс : монографія / за ред. В.А. Кротюка. Харків : ФОП Федорко М.Ю., 2021. 558 с.
3. Історія української соціології : навчальний посібник / Батаєва Катерина та ін; за заг. ред. Катерини Батаєвої, Віктора Бурлачука і Віктора Степаненка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 392 с.
4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Базовий курс : підручник. Київ : Каравела, 2005. 312 с.
5. Основи політичної соціології : навчальний посібник / М. А. Безносков, Т. М. Дублікаш, А. Д. Литовченко та ін. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 252 с.
6. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.
7. Пилипенко В. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Львів : ЗУКЦ, 2012. 326 с.
8. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. Київ : Наук. думка, 1995. 224 с.
9. Соціологічна енциклопедія. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
10. Стан сучасного українського суспільства : цивілізаційний вимір / О. Г. Злобіна, Н. В. Костенко, М. О. Шульга та ін.; за наук. ред. М. О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
11. Структурні виміри сучасного суспільства : навчальний посібник / за ред. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2006. 372 с.
12. Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві; IV Конгрес Соціологічної Асоціації України; Тези доповідей. Харків, 28-29 жовтня 2021. Харків, 2021.
13. Черниш Н. Й. Українська соціологія у пошуках загальної теорії в умовах міждисциплінарності. *Український соціум*. 2019. № 2 (69). С. 9-34.
14. Юрій М. Ф. Соціологія. Київ : Дакор, 2004. 552 с.
15. Якісні дослідження в соціологічних практиках : навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ : Інститут соціології НАН України, 2009. 400 с.

16. Macionis J. Sociology. Global Edition. 16th Edition. Pearson, 2017. 739 P.
17. Research Handbook on Analytical Sociology / Manzo Gianluca (ed.). Edward Elgar Publishing, 2021. 528 P.
18. Ritzer G. Introduction to Sociology, 4th Edition / George Ritzer. SAGE Publications, Inc, 2017. 648 P.
19. Ukrainian Sociology in the XXI Century: Theory, Methods, Research Results / edited by Vil Bakirov, Yevhen Golovakha. Kharkiv : V.N.Karazin Kharkiv National University, 2018. 560 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернет, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Соціологічна асоціація України: <http://sau.in.ua/>
- International Sociological Association: <https://www.isa-sociology.org/en>
- European Sociological Association: <https://www.europeansociology.org/>
- Інститут соціології НАН України (Київ): [http:// i-soc.com.ua/ukr/index.php](http://i-soc.com.ua/ukr/index.php)
- Соціологічна асоціація України: <http://www.sau.kiev.ua/>
- Соціологія: теорія, методи, маркетинг. Науково-теоретичний часопис (Київ, Інститут соціології НАН України): <http://i-soc.com.ua/journal/content.php>
- Український соціум. Науковий журнал (Київ): <http://www.ukr-socium.org.ua>
- Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства. методологія, теорія, методи»: <https://periodicals.karazin.ua/ssms>
- Центр Разумкова: <http://razumkov.org.ua/ukr/index.php>
- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва: <http://dif.org.ua>
- Київський міжнародний інститут соціології (КМІС): <http://www.kiis.com.ua>
- Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка: <http://www.uisr.org.ua/monitoring>
- День. Щоденна всеукраїнська газета: <https://day.kyiv.ua/uk>
- Дзеркало тижня. Міжнародний громадсько-політичний тижневик: <https://dt.ua/gazeta/>